

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/86758>

Please be advised that this information was generated on 2018-04-26 and may be subject to change.

Gratis krant, help 'm verspreiden!

KLASSE!

GRATIS KRANT TEGEN DE VERWILDERING DER ZEDEN EN NORMEN

Nr 10 | 2010

Linkse strategieën in tijden van crisis - met of zonder een rechts kabinet

Wat te doen?

Als het van tevoren bedacht zou zijn, dan verdient het rechtse kabinet waar aan gesleuteld werd een dikke tien voor strategie: Wilders kon in verkiezingstijd een sociaal masker opzetten door onder andere op te komen voor gezondheidszorg en AOW. Om al deze punten na de verkiezingen weer netjes in te leveren bij zijn oude partij de VVD, zodat de PVV in ruil het migrantenbeleid mag bepalen. Als het CDA vervolgens meedoet, wordt het draagvlak in de samenleving nog eens vergroot. Een rechts kabinet zou een rampkabinet zijn, met Wilders' 'migratiebeperking en integratie' en Rutte's 'noodzakelijke bezuinigingen'.

★ HARKO WUBS (DOORBRAAK)

Maar deze trend is niet nieuw en zal ook zonder rechts kabinet verder gaan, met steun van een groot deel van de bevolking, zoals de verkiezingen hebben laten zien. Het is dan ook de hoogste tijd

dat (buitenparlementair) links zichzelf nu wakker schudt en de misplaatste scheiding tussen 'allochtoon' en 'autochtoon' doorbreekt en zich gaat richten op de brede strijd voor economische en sociale rechtvaardigheid op lokaal én mon-

Ten tijde van publicatie was nog niet duidelijk of kabinet 'bruin-1' nog in de maak was of dat er aan een andere combinatie van lettergroepen gebreed werd.

diaal niveau. De kansen liggen er, de vraag is hoe een buitenparlementaire linkse strategie in deze tijden van crisis eruit kan zien.

Verkeerde discussie
Racisme is de laatste decennia verankerd geraakt in het publieke

en politieke debat in Nederland. 'Marokkanen' werden in één zin geassocieerd met 'criminelen' en 'de islam' met terrorisme, terwijl er één 'Nederlandse cultuur' bij gefantaseerd wordt. Niet alleen

LEES VERDER OP PAGINA 6

De EU en de financieel-economische crisis

Business as usual of breekpunt?

De mondiale economische crisis waar we nu getuige van zijn, is qua diepte en omvang de derde ingrijpende crisis van de afgelopen honderd jaar. Ze volgt op de economische ineenstorting die begon met de crash van Wall Street van oktober 1929 en de stagflatie van de jaren zeventig van de vorige eeuw. Drie jaar na het begin van de crisis blijft de situatie zich verslechteren. Ofschoon veel banken weer dubbele winstcijfers melden, en veel managers uit de financiële sector wederom met schandalig hoge bonussen worden beloond, treft de crisis in toenemende mate de reële economie en daarmee ook de levens van miljoenen mensen op de wereld.

★ ANGELA WIGGER EN LAURA HORN

Aanvankelijk veronderstelden met name Europese experts dat dit een Amerikaans probleem was. Al een paar maanden nadat de rommelhypotheken-crisis zich verdiepte, werd echter duidelijk dat het systeemrisico chronisch was voor het hele mondiale financiële systeem, en dat ook de roekeloze banken en investeerders in de EU gespeculeerd hadden met giftige kredieten. Wat voor impact heeft de crisis drie jaar later op het neoliberale financiële bestuur in de EU? Zien we, wat de crisismaatregelen betreft, een terugkeer naar *business as usual* of is het een breekpunt voor de Eurozone of misschien zelfs voor de EU als geheel?

Een multidimensionale crisis

Om de reacties op de financiële crisis te begrijpen moet het EU-bestuur nader worden bekeken. De crisis heeft de fundamenten van het Europese project in veel opzichten sterk aangetast. In het begin was er op EU-niveau nauwelijks gezamenlijk crisismanage-

LEES VERDER OP PAGINA 3

2 Op reis naar radicale utopieën
3 De EU en het crisis-beleid

4/5 Studenten in opstand tegen de bezuinigingen

6 Linkse strategieën in tijden van crisis

7 Organizing is geen wondermiddel
8 Agenda en aankondigingen

Paden door Utopia

★ ISABELLE FREMEAUX & JOHN JORDAN

De toekomst is niet wat hij ooit was: we hebben nu te maken met een klimaatcatastrofe, energietekorten, zich verder verspreidende sociale tegenstellingen, massaal uitsterven van soorten, economische crises en oorlogen rond grondstoffen. Het lijkt makkelijker zich het einde van de wereld voor te stellen dan een wereld die er beter op wordt. Maar als Utopia het minst voorstelbaar is, is ze juist het meest ontzettend nodig. Niet als een escapistisch Droomland noch als een universeel systeem of een perfecte toekomst, maar als een voortdurende knoop in de maag om ons te doen herinneren dat we ons niet neer hoeven te leggen bij de kruimels van het heden.

Er is altijd een andere plek om naartoe te gaan. Altijd. Eigenlijk zijn er net zoveel bestemmingen als er verbeeldingen zijn. Velen

van ons vreezen dat radicaal andere manieren van leven onmogelijk zijn.

LEES VERDER OP PAGINA 2

Geld = op!

De bodem van de *klasse!*-geldkist is definitief in zicht gekomen. Om de drukkosten voor een nieuw nummer te betalen, hebben we 1000,- euro nodig. Daarom moet u ons dat bedrag geven op gironummer 9554857 (tnv. Het Lab in Amsterdam). Kleinere bedragen of benefieten organiseren mag ook. Met 250 donateurs die elk 20,- euro geven, kunnen we een jaar = vier nummers uitbrengen. Wordt dus abonnee van een gratis krant. Dat is pas klasse! Meer info: klasse@globalinfo.nl www.globalinfo.nl/klasse

1 Ga liever leven in de steppen. / Waar men geen last hoeft van zijn naasten. / Om 't bijzichien van mijn last zal zich geen reger nappen. / Geen rok zijn niet verlaten. ...

Vervolg van pagina 1

Paden door Utopia

grijp zijn. Maar misschien bestaat die vrees slechts omdat Utopia onzichtbaar gemaakt is, weggevaagd door de schaduwen die het kapitalisme over alles werpt dat in zijn weg staat?

Tegen deze vrees in brachten wij zeven maanden wandelend door op de ontwikkelingspaden van mensen die hun dromen van een andere wereld tot een proefveld voor het heden hebben gemaakt. We widen met eigen ogen een paar (van de mijnen) manieren zien waarop mensen vandaag de dag hun leven leiden in Europa,

een perfecte plek, maar van een voortdurend proces.

We hebben maar een uitloefing van Europa ontdekt. Als we verder weg waren gegaan, hadden we nog veel meer mee kunnen maken. Bijvoorbeeld in de onafhankelijke Zapatista-gemeenschappen in de dorpen van Chiapas, bij de volksvergaderingen en buurtcomités van Bolivia, bij de online cyber-communers van de vijf warrige beweging, in de post-Katrina klinken voor wederzijdse hulp die in de ruïnes van New Orleans opgericht werden, bij de zelfbe-

vingen grote veranderingen in het geheel leeuw kunnen brengen. Van twaalf gevorderde punten zijn de drie meest invloedrijke het doel van een systeem, het paradigma waarop het gesteld is en vooral onze macht om dat paradigma te veranderen.

Tar harnsingering aan de twingste verandering van de val van de Berlijns muur vroeg de BBC aan mensen uit 27 landen of ze vonden dat het kapitalisme goed werkte. Slechts elf procent van de onderbevraagden vond van wel. Bijna een kwart zei dat het een volstrekt corrupt systeem is en dat er een ander economisch stelsel moest komen. Het lijkt alsof de meesten van ons vandaag de dag iets anders achter de horizon verwachten. Het probleem is dat wat moeilijk voor te stellen is wat dat dan is en hoe het zal worden.

Daarom zijn Utopia's nuttig voor onze post-kapitalistische verbetering. Voorkomend uit de marges, die plekken tussen verschillende systemen, ontgaten zijn die logica van tijd en ruimte van het overheersende systeem. Door momenten van vrije tijd te creëren om anders na te denken en bezig te zijn, bieden bestaande Utopia's de fysieke ruimte en de materiële hulpmiddelen om met andere levensvormen te experimenteren. In een wereld zonder lawaai is het een stuk gemakkelijker om nieuwe taken, maatschappelijke instellingen en paradigma's ontwikkelen te creëren.

Bruggen en verbindingen
Als mensen ongelukkig vragen hoe dan onze post-kapitalistische droom van gedecentraliseerde gemeenschappen het bestaande systeem moet veranderen dan gaat dit uit van de veronderstelling dat de hiërarchische staat pletseling op een of ander manier opgeheven wordt en ons alternatief systeem dan zomaar overneemt wat er over is. Maar als datgene dat over is bijt op dat wat we nu hebben, dan is er weinig kans op verandering. Het complexe systeem van sociale verhoudingen en waarden, waarop het bestaande systeem staat, moet veranderd worden. De gehele structuur moet vernieuwd worden door een stangewege transformatie en co-evolutie van alle onderling afhankelijkke onderdelen.

Er zullen groeperingen ontstaan van vrije steden en regio's, projecten en gebieden, gemeenschappen en netwerken. Sommigen deden bepaalde waarden, andere niet. Ze zullen in toenemende mate met elkaar in verbinding treden via netwerken. Een verscheidenheid aan bruggen en verbindingen, handig en niet, samenwerkingsverbanden en gemeenschapsverbanden zal zich ontwikkelen, en zijn belangrijke nieuwe netwerk zal flink bloeien omdat zijn

feedback-mechanismen andere initiatieven aanmoedigt. Wat we van de anarchistische school Paden geleerd hebben, is dat vrijheid gaat om het bezet van de behoeftes van anderen, om de samenwerking in de geest van collectieve verantwoordelijkheid. In plaats van het zoeken naar het volgende perfecte model, zouden we moeten werken aan de ongediende archipel van Utopia's.

Nooit opgeven
Geen van ons is zo naïef om te geloven dat de overheersende machten zomaar zullen verdwijnen zonder enige strijd. We zijn vaak genoeg in elkaar gelaten door politiekruisjes om te weten wat er gebeurt als je dit systeem zelfs maar terloops uitdaagt. We hebben ook gezien hoe ontelbare ideeën die zijn voortgebracht uit micro-stapelen – organisch trainieren, tuinsteden, grottschalige windturbines, universele gezondheidszorg – uiteindelijk op een vernietige manier geabsorbeerd worden in de logica van het kapitalisme.

De oplossing voor beide bedreigingen is dezelfde. Geen ooit op verzet te bieden en wordt nooit rijkde. Wanneer utopische gemeenschappen stoppen met verzet bieden dan worden ze de vorm van de maatschappij die ze in de eerste plaats afwezen. Voor je het weet, kan jouw alternatief een wijk voor 'progressief' kapitalisme worden. Zoals Alex van de Largo Mir-gemeenschap ommet: "De sleutel is het dubbele pad van Utopia en politieke engagement." Wanneer gemeenschappen

zich helemaal terugtrekken van de maatschappij, dan eindigen ze volgens Alex in 'zelfverking': 'achet verzet geeft licht op te ademen, en redarzingen. Sommigen deden bepaalde waarden, andere niet. Ze zullen in toenemende mate met elkaar in verbinding treden via netwerken. Een verscheidenheid aan bruggen en verbindingen, handig en niet, samenwerkingsverbanden en gemeenschapsverbanden zal zich ontwikkelen, en zijn belangrijke nieuwe netwerk zal flink bloeien omdat zijn

Dit is een ingekorte vertaling van een langer verhaal over de reis uitkomen bij La Decouverte/Zine (www.cultuuroverzet.nl). De film is een fictieve documentaire met beelden die tijdens de reis zijn gemaakt. De film zal vanaf februari 2011 vertoond worden op festivals met behulp van een fiets-bioscoop.

ondanks het kapitalisme. Tijdens ons bezoek aan elf verschillende gemeenschappen en projecten hebben we uiteenlopende manieren aangezien van de lokale bedrijven, eten, produceren, dingen delen, omgaan met de natuur, gezamenlijke beslissingen maken, leren en opstandig zijn.

We hebben zeer verschillende verhalen meegemaakt, zoals dat van het tijdelijke, illegaal opgezette klimaat-actiekamp bij de luchthaven van Heathrow, een gebucht gekaakt door Franse kunstpunten, bezette en zelforganiseerde fabrieken in Sevilla en vrije-levende gemeenschappen in een voormalig gebouw van de Staat. Maar ook dat van een anarchistische school, de 40 jarige vrijstaats Christiania, een dorpje van precieze dagbesteders die land ingepikt hadden van de lokale vorst en van een permacultuur dorpje dat niet aangeplante is op het elektriciteitsnet.

Meeroud
Dit was een van de vele lessen die we tijdens onze reis van zeven maanden geleerd hebben: Utopia, of beter Utopia's (want zoets als Utopia zou eigenlijk niet in enkelvoud moeten bestaan) bestaat als een praktijk die in het heden wordt uitgeoefend. De Utopia's die wij bezocht hebben, waren geen volmaakte toestand die in de toekomst bereikt moet worden, maar een proces van geleefde ervaringen. Niet de utopieën van

stuurde raden van Venezuelaanse steden, bij de Mohawks die zich van de Canadese staat afscheiden, en veel meer.

Hiervoor hoort we zelden, omdat ze een blinde vlek raken van de grondvesten van onze beschaving die allen oog heeft voor geen en de markt als oplossing en redder uit de zelfveroorzaakte crisis. Radicale projecten die praktische alternatieven voortbrengen, zelfs als honderdduizenden zich daar discussieerlang mee bezig houden, worden bespot als seks of als onbelangrijk afgedaan.

Postkapitalistische verbeelding
Veel houden vol dat deze projecten op zo'n kleine schaal georganiseerd zijn, dat ze nooit het overtuigende en doordringende systeem van kapitalisme kunnen uitdagen. Pas nadat het kapitalisme is omgeworpen ontstaat er volgens hen ruimte om het verweerdende paradigma van onze dagen te ontvluchten. Zulke verduidelijkingen zijn hoe complex systemen werken, zoals de economie en ecologie.

Systeemtheoretica Donella Meadows laat in haar essay *Leverage Points: Places to Intervene in a System* zien dat lineaire ketens van oorzaak en gevolg in complexe systemen nauwelijks bestaan. In maar een proces van geleefde ervaringen. Niet de utopieën van

Vervolg van pagina 1

De EU en de financieel-economische crisis

ment, terwijl de nationale regeringen wel snel handelden om de 'nationale' financiële mastodonten aan industriën die de gevolgen droegen van de kredietcrisis. De kapitaalinjecties die de banken kregen waren enorm, ze werden zelfs tot tijdelijke nationalisaties en overheidsgestuurde fusies. Aanmerkelijk lieken die noodhulp-pakketten van de overheid in te gaan tegen de overheersende neoliberale gospel van vrije marktkrachten en vrije concurrentie die de EU-politiek zo lang domineerden. Toen de industriën van de 'reële economie' echter in de rij

dat de staatshulp die de financiële sector herkapitaliseerde voorrang genoot boven de staatshulp aan industriën die de gevolgen droegen van de kredietcrisis. De kapitaalinjecties die de banken kregen waren enorm, ze werden zelfs tot tijdelijke nationalisaties en overheidsgestuurde fusies. Aanmerkelijk lieken die noodhulp-pakketten van de overheid in te gaan tegen de overheersende neoliberale gospel van vrije marktkrachten en vrije concurrentie die de EU-politiek zo lang domineerden. Toen de industriën van de 'reële economie' echter in de rij

van de invloedrijke EU-politiek, kan vrije concurrentie makkelijk worden gecombineerd met 'hoge werkgelegenheid', 'sociale en territoriale cohesie', 'slimmede met een 'grenzen' en 'meer grondstofefficiënte' economie.

Regulering van ondernemingsbestuur: de aandeelhouder nog steeds centraal
Aandeelhouders worden in een van de drievoudige krachten van het financiële kapitalisme. Terwijl de neoliberale dogma's die stonden op economische modellen die

markt, waren de veranderingen in ondernemingsreguleringen veel beperkter en concentreerden die zich vooral op de bronnen voor de lidstaten, omdat bankiers en de financiële sector een effectieve zandloek bleken te zijn voor de financiële crisis. Lever dan de structurele oorzaken van de crisis aan te pakken, werden bankiers en individuele kapitalisten persoonlijk verantwoordelijk gehouden voor hun gesmaakte en strategische fouten.

Op het moment van concurrentiepolitiek en regulering van het ondernemingsbestuur concentreerden de antwoorden op de crisis zich vooral op het 'gladstrijken van de plooiën' in het systeem in plaats van op een radicale heroverweging van de verschillende politieke keuzes. Reorganisatie van de financiële sector werd alom voldoende geacht om weer terug te keren naar business as usual. De reguleringparadigma's zijn eigenlijk niet zo veel veranderd en het belofte blijft behouden door de financiële lobby, zoals de *European Round Table of Financial Services*. Een ander voorbeeld is de rijklijn *Alternative Investment Fund Managers* van de EU. Lever dan speluutime van financiële spelers te beperken, wordt gelooft dat de oplossing gevonden moet worden in het verbeteren van de transparantie.

De crisis van de Eurozone
Tijdens de 'Griekse crisis' waren financiële experts er snel bij met de voorstelling dat de Eurozone te bestaan dat de Europese lidstaten verplicht zijn die omvallenende te helpen. Ten tijde van het schrijven van dit boekje werden verschillende lidstaten geconfronteerd met een daling van hun creditrating en de meeste staten werden bezuinigingsprogramma's in om de overheidsovername te verlagen, wat op een droppende manier aantoonde hoe ondergeschikt de politiek is aan de druk van de financiële markt.

Een bestuurscrisis
Met alsnar meer mensen die de kosten van de financiële en economische crisis dragen in termen van bezuinigingen op sociale uitgaven, stijgende werkloosheid en een hogere pensioenontgeloof, zou men verwachten dat de legitimiteitscrisis van de EU zou uitbarsten in massa protesten. Het blijkt echter dat maatschappelijke organisaties als vakbonden en milieuorganisaties de lijnen voor duurzame oplossingen, geen enkele invloed hebben gehad op het crisismanagement van de EU. Vermoed het duidelijke en omkeerbaar laten van het neoliberale bestaas geen opening voor alternatieve perspectieven en po-

lieke voorstellen? Toch waren er maar heel weinig radicale politieke initiatieven. Er waren wat discussies over een Financial Transaction Tax, maar de EU is te zwak zonder de noodzakelijke steun daarvan van de GS. Op andere gebieden van het EU-bestuur ging de neoliberale koers vrolijk verder. Bijvoorbeeld met betrekking tot het conflict tussen vrije handel en kapitalisme versus arbeidsrechten in verschillende uitpakken van het Europees Hof van Justitie. Hoewel er vraagtekens gesteld werden bij het voortduren van neoliberal beleid, hebben de fans van neoliberale oplossingen nog niet opgegeven. De herontwikkeld antwoorden op de crisis vormen geen radicale breuk met het verleden. Financiële instellingen mogen dan voorlopig gered zijn maar de chronische problemen blijven bestaan. Het is belangrijk te beseffen dat het huidige neoliberale crisismanagement van de EU niet vanzelf zal verdwijnen, maar actief zal moeten worden gestopt. **D**

Dit artikel werd in augustus 2010 geschreven door Angela Wigger (*Radboud Universiteit, Nijmegen*) en Laura Horn (*Vrije Universiteit, Amsterdam*). Vertaling: Tijn van Duuren/Klasse!

Voor ontwikkelingen op het gebied van regulering van de financiële sector in de EU, zie het project *EU Financial Reform* van SOMO en anderen: www.somo.nl/dossiers/en/sectors/financial-es/financial-reforms en waar ook een handige verklarende woordenlijst te vinden is. In de introductie van dit artikel (op www.globalinfo.nl) is een aantal van de begrippen nader uitgewerkt.

FOTO: DWELLA LINTHARNE, ALLES-GOLLAARD

FOTO: ALBERTO PEREIRA

de hervorming van de regulering van de financiële markt van de EU nogal voorzichtig aangepakt door de groep onder leiding van de Franse bankier-diplomaat De Larosière.

Tegen de achtergrond van de voortdurende legitimiteitscrisis van de Europese instellingen en de aarzelingen van de lidstaten om meer macht af te staan aan de EU, zijn de hervormingen hoofdzakelijk beperkt gebleven tot supervisie in plaats van een strikte (her)regulering. Hieronder in dit stuk zal gesteld worden dat er dit discussie geen aanwijzingen zijn dat de mondiale economische crisis zorg voor een echte paradigma-wisseling die breuk met de heersende neoliberale leestellingen. Concurrentiepolitiek en regulering van het bedrijfsleven zijn twee voorbeelden van hoe sterk het neoliberale denken is veranderd in deze politieke kernteren.

Concurrereregulering: alleen redding van de financiële sector?
De legitimiteitscrisis van de EU wordt mede veroorzaakt door

gingen staan voor liquiditeitscrisis om de dalende of stagnerende winstmarges te bestrijden, intensiverende de Europese Commissie heftig. Nationale subsidiewedstrijden vormden een ernstige bedreiging voor de gemeenschappelijke markt. Handhaving van financiële stabiliteit en het voorkomen van een onomkeerbare financiële ineenstorting werden als noodzakelijk beschouwd om het 'globe' zakenklimaat te herstellen. De oplossing voor de reële economie werd gezien in termen van sterkere concurrentie, waardoor naar verwachting groei en efficiëntie zouden toenemen en dus de industriële weer op het 'normale' pad van marktfunctionering zouden terugkeren.

Dat intensievere concurrentie automatisch voert naar een betere concurrentiepositie, stond al centraal in de *Lisabon Agenda* van 2010. Dat vrije concurrentie het verenigende centrale principe bij het Europese integratieproject zou moeten zijn, werd verder herhaald bij de hoofdrollen voor de *Europa 2020 Strategie* die in maart van dit jaar werd uitgebracht als opvolger van 'Lisabon', in de ogen

diskeerd zijn geraakt, wordt er nog steeds vanuit gegaan dat het scheppen van winst voor de 'legionen' nog steeds het belangrijkste ondernemingsdoel is. Als de onderneming een burnoutstoring heeft, kunnen aandeelhouders naar eigen believen interesse vertonen in de aard van het bestuur van een onderneming en in al het personeel dat ervan afhankelijk is voor hun levensonderhoud. Sinds de ondernemingschandalen van begin 2000 was de Europese Commissie erop gebaad om de aandeelhouderswaarde centraal te stellen bij het ondernemingsrecht. Overigens realiseerde zich dit feitelijk het weinig bezocht had geleid op exorbitante beloningen (bonussen, aandelenopties en dergelijke) en dat de reële toezichthoudende bestaans niet in staat waren om de koers van een onderneming te bepalen door een gebrek aan informatie, expertise of belangstelling. De financiële crisis heeft duidelijk de zielelijkheid van het marktgebaseerde ondernemingsrecht blootgelegd. Ondanks een reeks van reguleringsinstrumenten met betrekking tot het toezicht op de

de hervorming van de regulering van de financiële markt van de EU nogal voorzichtig aangepakt door de groep onder leiding van de Franse bankier-diplomaat De Larosière.

Tegen de achtergrond van de voortdurende legitimiteitscrisis van de Europese instellingen en de aarzelingen van de lidstaten om meer macht af te staan aan de EU, zijn de hervormingen hoofdzakelijk beperkt gebleven tot supervisie in plaats van een strikte (her)regulering. Hieronder in dit stuk zal gesteld worden dat er dit discussie geen aanwijzingen zijn dat de mondiale economische crisis zorg voor een echte paradigma-wisseling die breuk met de heersende neoliberale leestellingen. Concurrentiepolitiek en regulering van het bedrijfsleven zijn twee voorbeelden van hoe sterk het neoliberale denken is veranderd in deze politieke kernteren.

Concurrereregulering: alleen redding van de financiële sector?
De legitimiteitscrisis van de EU wordt mede veroorzaakt door